

Разгръщане на потенциала и повишаване качеството на живот в най-бедните региони на България

„Когато трябва да решите инженерен проблем, преди да изберете местоположението, типа на конструкцията и материала, от който ще я изградите, трябва да знаете проблема и каква е причината за появата му, след това решението ще го намерите в наръчниците и ръководствата! Това трябва да ви научим в този университет!” С тези думи започна първият ни лекционен курс. Без да им обръщаме много много внимание те се запечатоха в съзнанието ми и винаги когато имам проблем – търся източника му, едва тогава достигам до решението му.

Ще постъпя по същия начин като основният проблем в темата е „най-бедните региони в България”. Кои са те? Най-бедните региони в България са Северозападен и Северно-централен. Представители на Северозападния са градовете: Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч, а на Северно-централен – Велико Търново, Габрово, Русе, Разград и Силистра. Основният икономически фактор, който ги класифицира като най-бедните това е брутният вътрешен продукт.

Според последни данни на Националния Статистически институт (НСИ) в Северозападен регион на глава от населението през 2009г. е бил 5576лв. или 62% от средното за страната. Сходна е и картината в Северно-централен, където БВП на глава от населението за същата година е 5942лв. В същото време най-богатият регион е Югозападния, в който попада и София, с БВП 15 610лв. на глава от населението или около 180% повече.

Сравнителните оценки показват, че през последните години тази разлика се е задълбочила чувствително. През 2000г. например БВП на човек в Северозападния регион е възлизал на 90% от този на страната, а разликата спрямо най-богатия е едва 49%. Задълбочават се различията и по други ключови показатели като годишен доход от заплатата, заетост, привлечени чуждестранни инвестиции.

Причината за това – свръхконцентрацията в столицата и в някои от индустриалните центрове и обезлюдяването на отдалечените периферни места.

Тази тенденция започва още през 50 – те години на миналия век в България, тя не е характерна за Европейските страни, а по-скоро е модел за развитие на латиноамериканците. Като критична се приема ситуацията, когато бъде закрито училището, когато няма медицинско обслужване и изградена инфраструктура, младите хора напускат родните си места, затварят се читалищата, църквата и там остава само застаряващото население. Пагубното е, че след махалата, след селото идва ред на малкия град, а това вече е притеснително, защото накрая ще се окаже, че всеки 3-ти българин живее в столицата.

За съжаление реалността по последни данни е, че в страната ни има около 361 села с население от 1-10 човека и 665 – с 11-50 човека на възраст над 50 години, а единствените градове с положителен естествен прираст на население са София и Варна.

Каква е причината за обезлюдяването и за появата на така наречените „села - призраци“? За младите хора понятието „селянин“ се използва за по-простоват, недодялан, необразован човек. Идеята, че социалният ни статус ще се вдигне като живеем в големия град е водеща и води до масово изселване.

Трите И-та: институции, инвестиции и иновации трябва да бъдат насочени към тези места, да бъде изградена програма за развитието на тези региони и тя трябва да бъде с приоритет. Еврофондовете да бъдат съсредоточени към подпомагане на бедните райони, тъй като до този момент те привличат в пъти по-малко средства от София. Тези регионални различия трябва да се наваксат и да се финансират малките и бедни общини.

След изследване ”Регионални профили: показатели за развитие 2012” на Института по пазарна икономика (ИПИ) най-удовлетворени от качеството си на живот са в Разград – един от най-бедните райони в страната, а София се класира на четвърто място. Индикаторите, измерващи субективното според мен мнение на анкетираните за качеството им на живот, са: удовлетвореност от стандарта на живот (доходи и потребление), работа, образование, здраве, социален живот, жилищни условия, околна среда, инфраструктура и сигурност. Веднага си задавам въпроса: „Дали хората в Разград сравняват качеството си на живот в този с развития град, и дали това не е причината за тяхното примирение за удовлетвореността им от живота?“.

В България все още има достатъчно потенциал и капацитети, които е редно да събудят идеите и да помогнат разгръщането на потенциала на страната, и макар да не е вярно мнението ми, смятам че отново отговорността е в законотворците, които е време да поемат инициативата и да променят политиката на централизация в страната. Нека младите хора да имат избор – да учат в добри университети не само в столицата, да живеят по родните си места и да се прехранват от тях, да работят в зависимост от отраслите, които предлага техния град и да не се срамуват от това.

Не е ли жалко, че днес вместо да вървим напред трябва отново да се връщаме назад в миналото, където съществуват модели за разрешаване именно на тези наболели проблеми.

Обликът на всяка една съвременна столица в Европа е такъв, че тя да бъде административен център и най-вече да има представителни функции, така София може да е в ролята на дипломатичен и изискан посланик, а извън нея би следвало да са съсредоточени всички останали отрасли, които процъфтявайки да донесат и успешния вид на големия град. Този модел е работел преди, работи и сега в развитите Европейски държави, не е ли време отново да работим за себе си, а не само да изкупуват евтино труда ни? А труда не е ли в малкия град?

Весела Христова

